

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 27 Haziran 2012

Tıklama Kapitalizmi, Rio+20 Konferansına Karşı

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği Konferansı geçtiğimiz hafta Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde sessiz sedasız toplandı. Bundan 20 yıl önce gene aynı yerde gerçekleştirilen ilk buluşmanın ardından yaşanan bu buruk toplantının mesajları, küresel ekonomik ve siyasi krizlerin konjonktürel kargaşası arasında kaybolup gitti.

Oysa yirmi yıl öncesinin coşkusuna ve kararlılığına öykünen ve bu yüzden de Rio+20 diye anılagelen Rio Haziran 2012 zirvesi büyük umutlarla hazırlanmıştı. Sürdürülebilir kalkınma, yerküremizin kaynaklarının daha eşitlikçi ve katılımcı biçimde paylaşılması, çevresel kirlilikle mücadelede gelişmiş/sanayileşmiş ülkelere az-gelişmiş ülkelere teknolojik ve finansal yardım, yoksulluğun, açlığın ve sefaletin engellenmesi, ... Rio+20 ne yazık ki bu sorunlarla mücadele için yirmi yıl önceki kararlılığın yinelenmesiyle yetinen ve bundan daha fazlasına da cesaret edemeyen bir zirvenin ötesine geçemedi.

“Tıklama kapitalizmi” deyimi, **Wolfgang Streeck** tarafından **Social Europe Journal** paylaşım sitesinde kaleme alınan bir çalışmaya ait. (*) Kavram, kapitalist sermaye birikiminin günümüzde vardığı aşamada artık finansal sistemin gerçek faaliyetlerden kopartılmış bir sanal değerler sistemine sahip olduğunu ve likit sermayenin aşırı akışkanlaşmasıyla birlikte sabit sermaye yatırımlarına kaynak oluşturmak yerine, spekülasyon rant kazançlarını körüklediğini betimlemek için kullanılıyor. İngilizce aslı “*capitalism on tick*” olan bu deyim ile, bilgisayar klavyesinde “tık”layarak harekete geçirilen milyarlarca dolarlık sermaye akımlarının, küresel ekonomiyi nasıl bir “kumarhane kapitalizmine” dönüştürmüş olduğu vurgulanmak isteniyor.

Tahminler, küresel döviz pazarlarında bir günde işlem gören döviz alım satım hacminin 4 trilyon dolara ulaştığını vurguluyor. Bundan sadece 10 yıl önce günde 1.8 trilyon olduğu tahmin edilen söz konusu işlemlerin günümüzdeki değeri, yer küremizde bir sene boyunca yapılan ihracat – ithalat değerine yaklaşıyor.

Küresel ekonomide her 1 dolarlık sanayi üretimine karşı gelen, 25 – 30 dolarlık bir finansal işlem hacminin sürdürülmekte olduğu hesaplanıyor. Finans dünyasının sanal değerleri reel ekonomiden kopartıldıkça, yeni balon köpüklerinin ve finansal varlıkların fiyatlarındaki temelsiz şişkinliklerin ana nedeni haline dönüşüyor. İletişim teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler, bir “tık”lamayla birlikte sermayenin küresel ekonominin her köşesine ulaşabilmesini sağlıyor. Sermaye, karını çoğaltabilmek için gezegenimizin her köşesine serbestçe akıyor; yer kürenin bütün kaynaklarını tahakkümü altına alıyor; ve gezegenimizi artık alınıp satılan bir ticari işletmeye dönüştürüyor.

Biricik amacının karını çoğaltabilmek olan kapitalist sermaye birikiminin, bir “tık”lamayla birlikte devasa sermaye akımlarını harekete geçirebilirken, kalkınmanın “sürdürülebilir” ve “eşitlikçi/katılımcı”, geliştirdiği teknolojilerin de “doğaya saygılı/çevre dostu” gibi kavramları gözetmesi beklenebilir mi?

(*) Wolfgan Streeck, “Economic Growth After Financial Capitalism” *Social Europe Journal*, 19/06/2012.